

Функціональність журналістського розслідування в українському медійному просторі: погляд практика

Статтю присвячено проблемі комунікаційної дисфункції журналістського розслідування у суспільстві з нереалізованими механізмами соціального зворотного зв'язку.

Ключові слова: журналістське розслідування, корупція, організована злочинність, економічна злочинність, соціальні комунікації.

Головним для визначення комунікаційної актуалізованості будь-якого медійного явища є питання: наскільки ефективно воно виконує свої соціальні функції? Ідеться саме про ті функції, що є прикметною рисою певного різновиду комунікації і можуть бути найкращим чином реалізовані його виражальними засобами.

Подібний погляд щодо художньої комунікації було обґрунтовано ще Г. Е. Лессінгом, який стверджував, що предметом певного роду мистецтва має бути те, що воно може зображувати якнайкраще порівняно з іншими видами мистецтва.

Формальна самоідентифікація комунікаційного акту є у цьому розумінні другорядною. В умовах цензури новини перестають бути новинами, навіть якщо так називаються. Комедія, що не смішить, перестає бути комедією.

Спробуємо розглянути журналістське розслідування саме з позицій соціальнокомунікаційної функціональності, обравши теоретичним підґрунтям дослідження концепцію соціального зворотного зв'язку Н. Вінера.

Теорія і практика журналістського розслідування, а також застосування його окремих методів у дослідженнях медіа розглядалися такими авторами, як: Дж. Уллмен, Д. Еверетт, Дж. Родден, Ю. Шум, О. Тертичний, М. Войцехівський та ін. Принциповою відмінністю нашої розвідки від робіт попередників є застосування методологічного підходу соціальної кібернетики до оцінки соціальнокомунікаційної ефективності серії конкретних публікацій у жанрі розслідування, здійснених в Україні.

Усі журналістські розслідування, до створення яких безпосередньо причетний автор і посилання на які вміщує стаття, створювалися у співстворстві з журналістом і кінодокументалістом Володимиром Фоменком.

Залишимо за межами дослідження питання невизначеності журналістського розслідування як жанру журналістики. Уже сама постановка питання: жанром чи методом є журналістське розслідування — ознака комунікаційної дисфункції явища в українських реаліях. Подібна невизначеність просто не може виникнути щодо форми актуалізованої і поширеної, наприклад, інтерв'ю. Зрозуміло, що воно

може бути і методом, і жанром — залежно від конкретних обставин. Є також інші ознаки, що свідчать про кризу журналістського розслідування, наприклад, лінгвістичні. Зокрема відсутність українськомовних професіоналізмів, які належать до цієї сфери діяльності. Якби розслідування було не «екзотичним», а повноцінним і розповсюдженим видом репортерської діяльності, воно неодмінно породило б свій сленг, професійний жаргон, лексичні форми, що полегшують спілкування фахівців. Але аналіз другорядних ознак того, що журналістське розслідування в Україні, попри значну кількість відповідних медійних проектів на телебаченні і в пресі, не досягло рівня повноцінної актуалізації, виходить за межі цієї розвідки.

Зосередимося на головному — визначенні того складника у системі суспільної самоорганізації, який відповідає саме розслідувальній журналістиці.

Отже, *об'єкт* дослідження — функціональна диференціація видів соціальнокомунікаційної діяльності.

Предмет — соціальнокомунікаційні можливості журналістського розслідування як інструмента самоорганізації українського суспільства.

Мета — науково коректне обґрунтування функціональних меж журналістського розслідування в національному медійному просторі.

Завдання: визначення теоретичних засад дослідження; аналіз практичного досвіду реалізації конкретних журналістських розслідувань, здійснених за участю автора; визначення ефективності виконаних розслідувань у контексті сучасної соціально-політичної ситуації в країні; встановлення кореляції між результативністю розслідувань, здійснених за участю автора, та даними, оприлюдненими іншими журналістами.

У контексті статті під визначенням «журналістське розслідування» розуміємо систематизоване доказове вивчення журналістом або групою журналістів неочевидних явищ і прихованих тенденцій на підставі припущення щодо суспільно негативного і небезпечного характеру цих явищ (тенденцій) із метою подальшого оприлюднення здобутих і доведених фактів у засобах масової інформації. Формою оприлюднення може бути як спеціально підготовле-

ний твір, жанрові ознаки якого дають змогу розкрити аудиторії процедуру розслідування, так і твір, жанрові ознаки котрого не передбачають виклад подібних подробиць (у цьому випадку можна говорити про розслідування винятково як про метод).

Підкреслимо, що для визначення природи журналістського розслідування складники, що характеризують мету і засоби, рівнозначні. Найгостріший твір, підготовка якого не передбачала самостійний шлях репортерів від невизначеності до визначеності, є у кращому випадку добросовісним відтворенням вторинної інформації, у гіршому — «зливом компромату». Пошук прихованих фактів без наміру оприлюднення є шпигунством під журналістським дахом. Таким чином, говорячи про журналістське розслідування, ми маємо на увазі системну єдність чинників, кожен з яких, взятий окремо, властивостям системи не відповідає.

Розглянемо цю системну дуальність як складник системи вищого рівня (соціальнокомунікаційної).

Фундатор кібернетики Н. Вінер тлумачив будь-яке масове комунікаційне явище (науку, мистецтво, журналістику) як засіб забезпечення суспільної самоорганізації, елемент механізму зворотного зв'язку в соціальному гомеостазі. Він порівнював соціальний гомеостатичний механізм із системою «водій — автомобіль — шосе»: водій бачить перешкоду, реагує на зміну дорожньої ситуації, змінює напрям руху і фіксує результат свого впливу на систему [1]. Зрозуміло, що у кожного соціальнокомунікаційного інструмента існує своє призначення, що відрізняється від призначення інших інструментів. Інформаційна журналістика забезпечує оперативне надходження сигналу, художня комунікація удосконалює тезаурус аудиторії, сприяючи розпізнаванню та коректній інтерпретації даних, тощо.

Як впливає з визначення, наведеного вище, мета журналістського розслідування — зробити неочевидне очевидним. Продовжуючи аналогію Н. Вінера, цей вид журналістської діяльності можна (суто умовно) порівняти з автомобільними фарами. У цьому полягає його соціальна функціональність і одночасно слабкість. Адже найефективніші фари на несправному автомобілі не можуть вплинути на швидкість і напрям руху.

Таким чином, дієвість журналістського розслідування визначається ефективністю виявлення, ідентифікації й запобігання шляхом оприлюднення (висвітлення) неочевидних суспільних ризиків. Його функціональність у системі сервісних механізмів суспільного зворотного зв'язку залежить від:

- можливості виявлення прихованої інформації про суспільну небезпеку (канал надходження сигналу);
- можливості оприлюднення прихованої інформації про суспільну небезпеку (канал розповсюдження сигналу);

- наявності механізмів адекватного суспільного реагування на виявлену приховану небезпеку (власне зворотний зв'язок).

Відсутність будь-якого із зазначених елементів обмежує функціональність журналістського розслідування або нівелює його до імітаційних форм, перетворює на соціальну фікцію.

Проілюструємо сказане прикладом журналістського висвітлення корупційної системи, створеної шляхом «зрощування» регіональної влади, силових структур, спецслужб, юстиції й організованої злочинності на півночі України. Це феноменальне утворення досліджувалося автором цього дослідження і Володимиром Фоменком, на той час власними кореспондентами газети «Дзеркало тижня» [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16]. У формулюванні предмета розслідування немає помилки чи перебільшення: йшлося не про корупційну поведінку окремих службовців, а масштабне використання ресурсів зазначених структур із метою організації, супроводження і прикриття тіньового бізнесу.

На тлі фальсифікації статистики (звіти про «економічне диво») в масштабах всієї області було створено неявну систему управління економікою, пов'язану з міжнародними структурами кримінального походження. Вона охоплювала фактично всі суспільно негативні процеси, що штовхали регіон до економічної депресії: від штучного банкрутства стратегічних підприємств і кредитів офшорних банків під вочевидь нереальні і нереалізовані проекти до операцій з контрабандними енергоносіями. Тяжкі соціальні наслідки мали тіньові схеми з аграрним сектором: експорт високоякісних зернових і насичення внутрішнього ринку виробами з фуражного зерна, шкідливого для людей.

Спроби окремих порядних людей протидіяти ситуації, що склалася, придушувалися координованими діями правоохоронних органів і організованих злочинних угруповань. Прикметною ознакою подібних процесів стало моделювання ситуацій, що призводили до смерті непокірних нібито через природні причини або причини, послідовність яких неможливо було представити у вигляді доказового складу злочину (наприклад, несмертельна травма внаслідок ДТП за участю невстановленого авто без номерів — хронічний стрес від нескінченних перевірок усіх контрольних і наглядових інстанцій — судинне захворювання як наслідок — і виписка з лікарні у нетранспортувальному стані).

Дві подібні випадковості спіткали в процесі роботи над темою і автора та його колегу. Гальма автомобіля, на якому вони мали виїхати з Києва у регіон перебування, було виведено з ладу (що справді лише випадково не призвело до серйозних наслідків). Позов до них про захист честі й гідності від колишнього губернатора області, фігуранта розслі-

дування, потрапив на розгляд до судді, раніше двічі підданого критиці позивачами (за сприяння виведенню зі сфери відповідальності бізнесмена, що розчавив «опелем» міліцейський патруль, і за рішення на користь осіб, що здійснили незаконну елітну забудову берегів заповідного озера). Відвід суддею було відхилено, неправосудне рішення, винесене ним, скасовано судом вищої інстанції [17; 18].

Людам, які надавали інформацію журналістам, пощастило менше. Приміром, офіс президента місцевої торговельно-промислової палати, що протидіяв маніпулюванню експертизою зовнішньоекономічних контрактів і звернувся з приводу тиску на себе до преси, було захоплено міліцейським спецпідрозділом під приводом пошуку вибухового пристрою. Невдовзі президент палати помер від інсульту, залишивши передсмертний лист із викладом суті справи [5].

Дані результатів журналістського розслідування, викладені у серії публікацій, було підтверджено офіційно і доведено у суді. Але особи, що стояли за унікальною системою економічних зловживань, не були покарані. Тіньові економічні схеми, викриті журналістами, діють і сьогодні, часом за участю тих самих виконавців. І головне — технології провокацій, відпрацьованих тоді, ефективно діють дотепер, зі схожими наслідками, тільки в інших масштабах. Зараз, коли автор завершує цю статтю, столичні телеканали передають інформацію про блокування станцій метро «Театральна», «Хрещатик» і «Майдан Незалежності» під приводом пошуку вибухового пристрою і про звільнення з роботи лікаря, який встановив чесний діагноз тяжко травмованому учаснику Євромайдану. Кадри дій спецпідрозділів, якими супроводжуються ці репортажі, викликають відчуття дежа вю.

Таким чином, можна стверджувати, що навіть ефективно здійснене журналістське розслідування в українських умовах позбавлене дієвості і, як наслідок, сенсу. Воно нагадує повітряну розвідку, описану А. де Сент-Екзюпері: пілот, повертаючись з-за лінії фронту, бачить, що його фотофіксація ворожих укріплень не буде використана для наступу і нікому не потрібна.

Можна заперечити, що подібні висновки ґрунтуються на методі одиничних спостережень і тому не можуть бути підставою для узагальнень. Але вони жодною мірою не суперечать результатам інших журналістських розслідувань, здійснених за участю автора і незалежно підтверджених іншими журналістами у випадках, коли автор і його співавтор Володимир Фоменко працювали паралельно з кореспондентами інших видань, радіостанцій і телеканалів.

Ось кількісна характеристика цієї роботи. Досвід систематичної праці автора у співавторстві з журналістом і драматургом В. Фоменком становить 14

років, з 1996 до 2010 р. За цей час здійснено близько ста розслідувань, результати яких відтворено в статтях, телевізійних або радіопрограмах. 12 відхилено редакціями без пояснення причин. Решту оприлюднено в авторській редакції або з мінімальними редакторськими втручаннями.

Тематична спрямованість була традиційною для сучасної української журналістики: корупція, «зрощування» організованої злочинності, правоохоронних органів, спецслужб і політичної влади, торгівля людьми, наркотиками і зброєю, кримінальні події, пов'язані з тіньовим розподілом землі, промислових підприємств, паливо-енергетичних ресурсів, створення у системі правоохоронних органів закритих спецпідрозділів із скомпрометованих співробітників, пов'язаних «круговою порукою», знущання з ув'язнених тощо.

Упродовж указанного періоду мало місце лише п'ять спроб спростування наведених фактів і два судові позови. Частково задоволений був один позов, який стосувався серії розслідувань, присвячених корупції у судовій системі, попри те, що основні факти, наведені у статті, справді мали місце і були доведені незаперечно.

Таким чином, професійний рівень здійснених розслідувань, як, відповідно, і рівень обґрунтованості авторських висновків у справах, був високий. Варто зазначити і значний суспільний резонанс публікацій (що підтверджено даними незалежних і не інспірованих редакціями соціологічних досліджень). Отже, можна сказати, що два складники функціональної тріади, яка впливає з Вінерового тлумачення ролі соціальних комунікацій у підтриманні соціального гомеостазу, — можливість збирання і розповсюдження інформації — автори реалізували.

Але дієвість цих складових частин розслідування нівелюється відсутністю третьої її ключової частини — власне зворотного зв'язку, що визначає ефективність публікацій. Окремі ситуативні перемоги не заперечують загальної тенденції. Вона полягає у тому, що незалежно від глибини розкриття теми і рівня доказової бази жоден із викритих автором та його колегами суспільно небезпечних фактів не став предметом реальної уваги правоохоронних органів і судової влади у випадках, якщо злочини були економічного характеру.

Намагаючись аргументувати наведену думку, ми систематизували факти, наведені у своїх публікаціях минулих років, з урахуванням сучасного стану речей. На жаль, обмежений обсяг статті не дає змоги навести проміжні результати цього узагальнення, але загальні висновки такі:

1. В окремих нечисленних випадках, викривши злочинну схему, вдавалося змінити службовий статус причетних до неї посадовців. Але механізм журналістського розслідування, реалізований у межах

чинного законодавства, етики і з дотриманням усіх професійних норм, жодного разу не похитнув саму схему здійснення злочину, якщо протиправне діяння було інструментом реалізації економічних інтересів впливових осіб чи груп людей. Тіньові економічні (зокрема корупційні) схеми, викриті авторами на сторінках газет і в ефірі, діють і сьогодні, іноді за участю інших виконавців, але на користь тих осіб і структур, про яких автори писали кілька років тому.

2. Жоден із фігурантів авторських розслідувань, навіть у випадках, якщо публікації-викриття призвели до втрати ним певних адміністративних ресурсів, не був позбавлений унаслідок цього основного важеля впливу на життя — капіталу. Втрата капіталу і, як наслідок, статусу, що давав цим людям можливість залишатися безкарними, мала місце лише у випадку бізнес-конфлікту з більш впливовими й агресивними структурами, інтегрованими в аналогічні злочинні схеми, а не тому, що злочини стали відомими громадськості.

3. Політична орієнтація фігурантів журналістських розслідувань легко змінювалася і, вочевидь, не мала для них жодного значення. Приміром, власник будівельного бізнесу, фігурант розслідування, пов'язаного з корумпованістю судової влади, після серії публікацій автора був виключений з КПУ, але зараз перебуває у Партії регіонів. Особи, причетні до виведення зі сфери відповідальності підприємця, що збив автомобілем міліцейський патруль, певний час перебували в опозиції, а потім теж мігрували до провладної партії. Посадовець, що створив унікальну систему тіньової економіки, в якій одночасно були задіяні корумповані правоохоронні органи, спецслужби, судові інстанції та найнебезпечніше на півночі України організоване злочинне угруповання, публічно присягався у вірності Президенту Л. Кучмі. Згодом змінив політичні вподобання і став радником Президента України В. Ющенка.

4. Унаслідок ситуації, що склалася в країні, найнебезпечніші злочинні комбінації минулого мають тенденцію до постійного повторення. Фактично сьогодні немає потреби здійснювати журналістське розслідування цілої низки злочинів «з чистого аркуша». Достатньо взяти старі публікації і внести поправки щодо дат, окремих прізвищ та масштабів того, що відбувається. Це стосується не тільки причин і засобів реалізації злочинних схем, а й кричущих (хоча й другорядних стосовно самої схеми) наслідків, які безпосередньо впливають на життя, здоров'я, громадянські права людей.

Наведемо кілька прикладів, особливо актуальних на час завершення написання цієї статті.

Один із столичних телеканалів озвучив думку про винятково мирний характер Помаранчевої революції, на відміну від розгону «Беркутом» Євромайдану. Це не так. Не санкціоноване, нічим не вмотивоване і

не виправдане застосування сили проти мирної демонстрації у 2004 р. відбулося, але не в Києві, а в Чернігові. Проти людей, що вимагали (ненасильницьким шляхом) допуску народних депутатів України, які підтримували опозицію, на засідання міської ради, було використано гумові кийки, вогнепальну зброю (стріляли в повітря, але постріли ці спровокували паніку і тисняву), сльозогінний газ, світлошумові і газові гранати антитерористичного призначення, заборонені для використання проти натовпу (один із різновидів використаних боеприпасів конструктивно включав металевий сегмент, що міг під час підриву завдати смертельної травми).

Ось уривок фонограми радіопередачі автора і його співавтора В. Фоменка, записаний на місці події:

(крики на тлі шуму натовпу)

— *Нас багато, нас не подолати! Міліція з народом!*
(Звуки пострілів і вибухів; крики).

— *Не падають! Нікому не падають, растопчут! Не падають, піднімають тех, хто упал!* (Цитується за трансляцією [19]).

Десятки людей було травмовано, деякі опинилися в реанімації. Ніхто з них не одержав ані компенсації, ані елементарної подяки або вибачень за скоєне. Ті, хто віддав наказ на застосування сили, не були покарані. Фактично тоді відбулася генеральна репетиція подій листопада-грудня 2013 р. Було випробувано силовий сценарій, який не наважилися застосувати у Києві проти учасників Помаранчевої революції, але реалізували проти студентів на Євромайдані.

Уже тоді виникло суттєве запитання: чому експеримент із силовим придушенням мирного протесту було здійснено саме в Чернігові?

Прояснити ситуацію можна було, взявши до уваги серію журналістських розслідувань, пов'язаних із суто економічними злочинами, які відбувалися у Чернігові в ті часи. Вони здійснювалися під прикриттям місцевої влади і за участю корумпованих співробітників силових структур. Фактично під стінами мерії пішли ва-банк, спровокувавши кровопролиття (перші гранати було кинуте у досить спокійний натовп із другого поверху мерії) не ідейні захисники кучмізму, а постаті, загнані у глухий кут думкою про можливість люстрації влади і розслідування схем тіньових фінансових операцій та операцій із нерухомістю.

Але люстрація не відбулася. Відкриті кримінальні справи не було доведено до суду. У грудні 2013 р. протистояння за принципом «Відступати нема куди, позаду відповідальність за скоєне» відтворюється у столиці (не в останню чергу тому, що аналогічні події майже десятирічної давнини не отримали відповідної правової оцінки, хоча і були висвітлені комунікаційними засобами, а злочинні схеми старої влади виявилися після Помаранчевої революції цілком сумісними з методами влади нової).

Те ж саме можна сказати про феномен провокаторів під виглядом маніфестантів, розповсюдження з метою компрометації фальсифікованих текстів від імені опозиціонерів і журналістів, створення спеціальних силових підрозділів із скомпрометованих співробітників правоохоронних органів, пов'язаних «круговою порукою» і готових до виконання протизаконних наказів. Ці явища досліджувалися нами задовго до політичної кризи 2013 р. [4; 7; 12; 13; 18]. І єдиним наслідком розповсюдження інформації про ці небезпечні явища було те, що журналісти залишалися з викритим злом сам на сам, розраховуючи на підтримку нечисленних колег та правозахисних організацій.

Досвід спілкування зі студентами-журналістами, які були на Євромайдані і біля захопленого маніфестантами будинку КМДА, доводить, що значну частину людей привела туди не симпатія до політичної опозиції або точне уявлення про європейську демократію, а соціальна безвихідь і несправедливість, яку неможливо подолати в межах правового поля сучасної України. Репортерів із фотоапаратами і телекамерами благають про допомогу в ситуаціях, що не мають нічого спільного з політикою, вбачаючи в них останню надію. Але у ситуації, що склалася, журналісти мало кого можуть захистити і часто самі залишаються беззахисними. Це перетворює журналістське розслідування на функціонально неповноцінну форму масової комунікації (соціальну фікцію за Адлером [20]). І незалежно від перемоги або поразки опозиційних сил ситуація не зміниться, якщо не відбудуться якісні зміни, пов'язані з протидією тіншовій економіці і непублічній політиці як складникам соціополітичного існування української держави.

Висновки:

1. Загальні принципи аналізу комунікаційних механізмів самоорганізації суспільства, визначені Н. Вінером, цілком придатні для визначення місця журналістського розслідування у соціальному гомеостатичному механізмі.

2. Пошук і розповсюдження журналістами прихованих від громадськості суспільно небезпечних фактів в умовах відсутності механізмів реагування суспільства на подібні сигнали нівелюють значення журналістського розслідування як соціальнокомунікаційного інструмента.

3. Цей висновок, що впливає з узагальнення результатів розслідувань, здійснених за участю автора, також стосується результативності праці інших українських журналістів, що спеціалізуються на висвітленні суспільно небезпечних тем.

4. Таким чином, можна стверджувати, що журналістське розслідування як форма медійної діяльності перебуває сьогодні у стані комунікаційної дисфункції, детермінованої загальною соціально-політичною кризою в українській державі.

1. *Винер Н.* Индивидуальный и общественный гомеостазис [Електронний ресурс] / Н. Винер ; пер. с англ. М. Н. Грачева. — URL: http://grachev62.narod.ru/wiener/n04_94st.html.

2. *Фоменко В.* Кто заплатит за базар? / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.dt.ua/LAW/hto_zaplatit_za_bazar.html.

3. *Фоменко В.* «Умертвие» / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/umertvie_sostoyalos.html.

4. *Фоменко В.* Минное заграждение / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/POLITICS/minnoe_zagrazhdenie.html.

5. *Фоменко В.* «Умертвие» состоялось / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/umertvie_sostoyalos.html.

6. *Фоменко В.* Снова — «умертвие»? / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/EDUCATION/snova_umertvie.html.

7. *Фоменко В.* Зубы дракона / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/zuby_drakona.html.

8. *Фоменко В.* Следствие окончено, забудьте / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/sledstvie_okoncheno_zabudte.html.

9. *Фоменко В.* Избранные места из переписки с проку / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/izbrannye_mesta_iz_perepiski_s_prokuraturouy.html.

10. *Фоменко В.* Зона поражения / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/zona_porazheniya.html.

11. *Фоменко В.* Правда судьи Уоргрейва / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/pravda_sudji_ugregyva.html.

12. *Фоменко В.* Информационный запрос / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/informatsionnyy_zapros.html.

13. *Фоменко В.* Докладная записка / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/dokladnaya_zapiska_korrespondentov_vfomenko_ihomenko_glavnomu_redaktoru_zn.html.

14. *Фоменко В.* Черная могила / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://gazeta.zn.ua/LAW/chernaya_mogila.html.

15. *Фоменко В.* Почти античное преступление / В. Фоменко, И. Хоменко // Зеркало недели [Електронний ресурс]. — URL: http://www.gorod.cn.ua/news_5106.html.

16. *Фоменко В.* Это ненадолго / В. Фоменко, И. Хоменко // Майдан [Електронний ресурс]. — URL: <http://maidanua.org/static/mai/1132321955.html>.

17. *Журналисты* выиграли дело у экс-губернатора Черниговской области (Суд / Журналистские расследования) / Высокий Вал [Електронний ресурс]. — URL:

<http://svoboda.fm/politics/ukraine/202159-print.html?language=ru>.

18. *Шахер-махер* з псевдонімом [Електронний ресурс] / Високий Вал. — URL: <http://newvv.net/politics/region/201580.html>.

19. *Хоменко І.* Пам'ятаймо: радіопроеграма. — НРКУ — Перший національний канал [Електронний ресурс] /

В. Фоменко, І. Хоменко. — URL: <http://www.nrcu.gov.ua/index.php?id=510>.

20. *Адлер А.* Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер ; пер. с нем. ; [вступ. ст. А. М. Боквникова]. — М. : Фонд «За экономическую грамотность», 1995. — 296 с.

Подано до редакції 20. 12. 2013 р.

Khomenko Ilyia. Functionality of journalistic investigation in the Ukrainian media space: the expert's view.

The article is devoted to the problem of communication disfunction of journalistic investigation in the society with the mechanisms of social feed-back which has not been realized.

Keywords: investigation journalism, corruption, organized crime, economic criminality, social communications.

Хоменко И. А. Функциональность журналистского расследования в украинском медийном пространстве: взгляд практика.

Статья посвящена проблеме коммуникационной дисфункции журналистского расследования в обществе с нереализованными механизмами социальной обратной связи.

Ключевые слова: журналистское расследование, коррупция, организованная преступность, экономическая преступность, социальные коммуникации.